

نقش روشنفکران غربگرا در سیاست فرهنگی

۵ آذر ۱۴۰۳ ساعت ۱۹:۴۴

یکی از عواملی که سبب رویکرد فرهنگی رژیم گردید، تأثیرات فکری نهضت مشروطیت و حضور طبقه جدید تحصیل کردگان غرب در کنار طبقه حاکم بود که بر اساس الگوی غربی، معتقد بودند که جامعه سیاسی را باید از طریق دموکراسی و بر پایه دگرگون سازی فرهنگ سنتی به فرهنگ مدرن، به پیش برد.

رضاشاه بعد از آنکه به سلطنت رسید، تغییر سیاست‌های فرهنگی و الگو قرار دادن فرهنگ غربی را محور سیاست‌های فرهنگی کشور قرار داد. علت اتخاذ این رویکرد، ریشه در عوامل متعددی داشت که بخشی از آن به تفکرات و تصورات خاص او بازمی‌گشت. با این حال در کنار این عوامل، نقش تحصیلکردگان غربی نیز بسیار مؤثر بود.

«سیاست‌های فرهنگی در دوره رضاشاه این دوره به دلیل استقرار و تثبیت سلطنت پهلوی و اجرای سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی و بروز تحولات و دگرگونی‌های متعدد، از ویژگی خاصی برخوردار است. یکی از عواملی که سبب رویکرد فرهنگی رژیم گردید، تأثیرات فکری نهضت مشروطیت و حضور طبقه جدید تحصیل کردگان غرب در کنار طبقه حاکم بود که بر اساس الگوی غربی، معتقد بودند که جامعه سیاسی را باید از طریق دموکراسی و بر پایه دگرگون سازی فرهنگ سنتی به فرهنگ مدرن، به پیش برد و از این طریق، عظمت و تمدن گذشته را بر پایه جدیدی در ایران بنیان نهاد. در واقع آنچه به عنوان سیاست‌های فرهنگی در این دوره صورت گرفت، چیزی نبود که از روحیه نظامی‌گری رضاشاه برخاسته باشد، بلکه تبلور خواست‌ها و آرمان‌های گروهی از روشنفکران غربزده بود که تنها راه رسیدن به تمدن غرب را دوری از سنت‌ها و فرهنگ دینی حاکم بر جامعه ایرانی می‌دانستند. این مسئله در کنار تحولاتی که در ترکیه توسط کمال آتاترک رخ داد، توجه شاه و حامیان او را به سوی خود جلب کرد و آنان را به اقتباس از اقدامات ضد مذهبی آتاترک تشویق کرد. پرداختن به سیاست‌های فرهنگی در دوره رضاشاه، در واقع بررسی نوع ارتباط سلطنت با علما و غربگرایان است.»

منبع: علیرضا زهیری، عصر پهلوی به روایت اسناد ساواک، تهران، دفتر نشر و پخش معارف، ۱۳۷۹، ص ۴۳

